

Genstartsteam for produktionsvirksomheder og grøn teknologi

September 2020

”

De største usikkerheder består i produktionsnedlukninger og den generelle makroøkonomiske udvikling (...) Investeringer i en grøn genstart vil være afgørende for at imødekomme disse bekymringer

Lars Tveen, President, Danfoss Heating, Danfoss A/S

”

Med fokus på den grønne omstilling skal vi igangsætte aktiviteter, som kan styrke den danske konkurrenceevne og derved sikre fremtidig produktion i Danmark

Jesper Thomassen, Managing Director, Nordic Sugar A/S

Produktionserhvervene oplever stor usikkerhed ift. markedsudsigter og erhvervsrejser

Produktionserhvervene i Danmark eksporterer for ca. 400 mia. kr. årligt*, svarende til ca. 60 pct. af Danmarks samlede vareeksport, og danske produktionsvirksomheder er blandt verdens førende i udvikling og levering af grøn energi- og miljøteknologi. Grønne løsninger ses bredt over mange industrier lige fra løsninger inden for vindmøller, intelligente vandpumper og -målere, termostater og energieffektivisering, til energi-service fra rådgivende ingeniørvirksomheder og til enzymer og bioteknologiske klimaløsninger. Alene inden for grøn energiteknologi- og service eksporterede danske virksomheder for ca. 90 mia. kr. i 2019.

Der ligger fortsat et stort potentiale i den grønne omstilling, selv om nogle frygter, at COVID-19 kan bremse klimaambitionerne.

Produktionserhvervene og de grønne teknologivirksomheder favner bredt, men den globale COVID-19 krise påvirker eksportvirksomhedernes afsætningsmuligheder og gør markedsudsigterne meget usikre. Landenes udprægede nationale tilgang til krisen med varierende restriktioner, også over tid, forstærker usikkerheden med tilbageholdenhed til følge – både ift. køb, salg og investeringer. Genstartsteamet foreslår, at danske myndigheder arbejder for mere ensartede tilgange internationalt ift. COVID-19 krisen og at Danmark lægger pres på for at fastholde en regelbaseret tilgang i handelspolitikken.

Med hjælp fra virksomheder og organisationer har genstartsteamet fået indblik i den aktuelle situation hos mere end 500 eksportvirksomheder. De bekræfter behovet for en styrket indsats for dansk eksport, hvor der både er brug for akutte tiltag til at adressere faldende international efterspørgsel, håndtere mobilitetsudfordringer, likviditet og usikkerhed om fremtiden, men også et længerevarende sejt træk, hvor Danmarks styrkepositioner fremmes, nye muligheder åbnes og grønne ambitioner fastholdes, så vi står styrkede i den globale konkurrence efter krisen.

Alle eksporterhverv har brug for, at der er en velfungerende infrastruktur og logistik omkring rejser og transport. Danmark skal have en global tilgængelighed.

De fleste virksomheder udviser dog stor tilbageholdenhed ift. erhvervsrejser, og der er markant usikkerhed om, hvornår og under hvilke forhold man kan gennemføre erhvervsrejser. Derfor ønsker genstartsteamet bedre information om, hvad man må og kan ift. erhvervsrejser, overblik over de enkelte landes restriktioner og mulighed for COVID-19 pas baseret på hurtig test og afklaring.

I en tid med øget usikkerhed skal der sikres en fortsat, men også mere smidig og risikovillig adgang til kapital og kreditfinansiering. Det er vigtigt med initiativer, der peger fremad og sender positive signaler, når udsigterne ellers er præget af ekstraordinær usikkerhed.

Derfor anbefaler genstartsteamet, at en ny projekt- og markedsmodningsfacilitet og et styrket samarbejde mellem danske myndigheder og andre landes myndigheder skal være med til at bane vejen for øget eksport af danske løsninger, herunder understøtte strategiske eksportalliancer. Genstartsteamet foreslår hertil, at der på sigt etableres en fond for eksport af bæredygtige og digitale løsninger, som kan understøtte virksomheder, myndigheder og sektoreksperters eksportindsats inden for grøn teknologi og services på områder som fx energi, vand og cirkulær økonomi.

Det er regeringens ansvar at sikre et højt ambitionsniveau og de rigtige virkemidler. Her er det afgørende med sikkerhed og klarhed om politiske rammevilkår for virksomhederne, så vi ikke mister konkurrenceevne.

Regeringen og Folketinget står imidlertid ikke med ansvaret alene. Virksomhederne skal også arbejde for at bevare eksportmulighederne, og genstartsteamet peger derfor også på tiltag, som virksomhederne selv kan sætte i gang for at understøtte dansk eksport.

COVID-19 krisen stopper ikke 1. januar 2021. Derfor bør regeringen have et vedholdende fokus på situationen for eksportvirksomhederne i tæt samarbejde med erhvervslivet.

*Der er også produktionsvirksomheder omfattet af andre genstartsteams, hhv. fødevarersektoren, life science og biotek, Det Blå Danmark samt Mode og tekstil. Ser man bort fra disse, udgør industriens eksport ca. 190 mia. kr.

Udfordringsbilledet for dansk eksport – set fra produktionserhvervene

Udfordringer ses især ift. rejsemuligheder og øget usikkerhed

Virksomhedernes adgang til eksportmarkederne under COVID-19

- Rejserestriktioner og usikkerhed ift. rejsemuligheder udfordrer den global mobilitet og dermed kunde- og leverandørkontakt.
- Svært alene digitalt at opretholde salg, service, fornyelse af kunde- og handelsaftaler og udføre kvalitetskontroller og test.
- Forstærkede tendenser til protektionisme, handelshindringer og krav om lokal produktion.

Virksomhedernes likviditet og adgang til finansiering

- Virksomheder er presset på likviditet (særligt SMV'er).
- Frygt for kreditklemme, hvis omsætning udebliver de kommende 6-12 måneder.
- Vanskeligere adgang til risikovillig kapital og eksportkreditfinansiering.

Styrket konkurrenceevne og større efterspørgsel på danske løsninger

- Ordrenedgang og udskydelse af eksisterende ordrer pga. lavere global efterspørgsel.
- Usikkerhed om efterspørgslen de kommende 6-12 måneder bl.a. pga. evt. 2. runde COVID-19 og håndtering af pandemien på store markeder som USA, Brasilien og Indien.

Innovation til fremtidens efterspørgsel på grønne løsninger

- Frygt for lavere klimaambitioner, men grøn genstart i mange lande skaber eksportmuligheder for danske virksomheder.
- Behov for øget investering i innovation, for at sikre, at danske styrkepositioner står stærkere på sigt efter COVID-19-krisen.

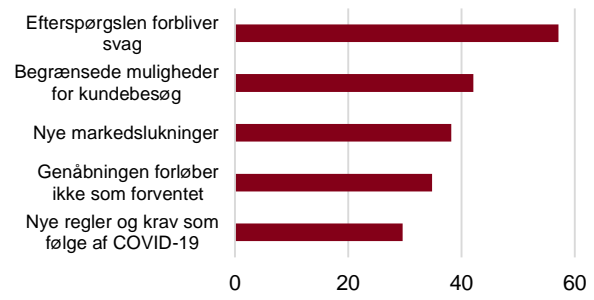
”

Den største usikkerhed for os er forsyningssikkerheden. Det er forskellige faktorer, der kan være grund til usikkerhed afhængig af hvilket land, der er tale om, fx øget protektionisme nogle steder, udfordringer med de nationale logistiksystemer andre steder.

- Carsten Rasmussen, LEGO Koncernen

Eksportvirksomhederne er bekymrede

”Hvad er de største usikkerheder, der kan påvirke din virksomheds salg i negativ retning?”

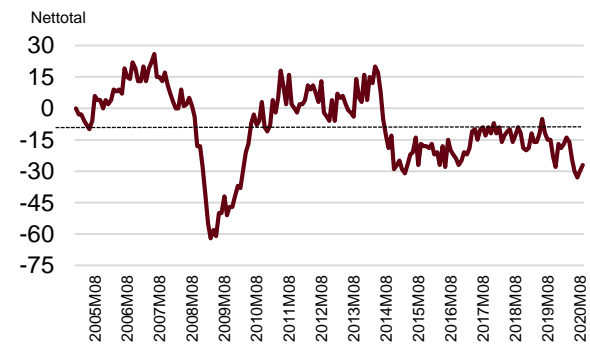
Kilde: DI's Virksomhedspanel uge 34, 818 besvarelser pct.

Generelt har danske produktionserhverv indtil videre ikke været lige så hårdt ramt af corona-krisen, som virksomhederne i andre lande, fx Tyskland og Sverige (målt på industriproduktionen).

Faldet i dansk vareeksport er særligt trukket af lavere eksport til nærmarkederne i Tyskland og Sverige, men også resten af EU. Den lavere efterspørgsel på eksportmarkederne risikerer at få stor betydning for virksomhedernes salg til udlandet. Flere af de større danske industrieksportører har allerede nedjusteret deres forventninger til resultatet for 2020 markant.

På trods af COVID-19 forventes en stigende international efterspørgsel på grøn energi- og miljøteknologi, bl.a. fordi flere lande har fokus på grønne investeringer i deres økonomiske genopretning.

Industriens konjunkturudsigter, Jan. 2005 - aug. 2020

Anm. Et positivt netttotal indikerer, at flere virksomheder (vægtet efter beskæftigelse) har angivet positiv udvikling end negativ udvikling. Kilde: Danmarks Statistik

Anbefalinger til regeringen (1/3)

Udfordring	Anbefalinger
Virksomheders adgang til eksportmarkederne under COVID-19 	KAN IGANGSÆTTES PÅ KORT SIGT OG FINANSIERES AF ALLEREDE AFSATTE MIDLER I 2020 TIL EKSPORTPAKKE 1.1 Lettere adgang til erhvervsrejser Genstartsteamet anbefaler styrket kommunikation om retningslinjer for erhvervsrejser fra maj 2020 og om Udenrigsministeriets markedssituationsrapporter, inkl. om rejserestriktioner, på www.eksporthjælp.nu . Mulighederne for regionaliserede rejsevejledninger skal undersøges, og regeringen skal arbejde for at facilitere adgang for erhvervsrejsende i udvalgte lande, herunder igennem EU. 1.2 Styrk ambassadernes boots-on-the-ground service og opbyg on-line forum for virksomhedssamarbejde Genstartsteamet anbefaler, at Udenrigsministeriet styrker den nuværende "Boots-on-the-ground"-indsats, så danske virksomheder kan få hjælp til at udføre salg, teknisk service, due diligence, indkøb, kvalitetskontrolløpgaver mv. uden virksomhedens egne medarbejdere er til stede i landet. Ydelsene kan omfatte hjælp fra ambassadernes egne medarbejdere, ambassadens formidling af kontakt til lokale tekniske fagspecialister og oprettelse af et online kontaktforum tilknyttet ambassaden, der giver danske virksomheder adgang til andre danske virksomheders lokalt ansatte og udsendte medarbejdere. 1.3 Understøtte virksomheders brug af digitale værktøjer til salg, service mv. i udlandet Genstartsteamet anbefaler, at der gennem SMV:digital oprettes en tilskudspulje målrettet SMV'ernes eksport via digitale kanaler og investering i ny teknologi, hvor virksomheder kan søge om tilskud til privat rådgivning og støtte til indkøb og implementering af nye teknologiske løsninger, der kan styrke virksomhedernes eksportsituation mv. Tilskudspuljen kan supplere e-commerce indsatsen og rådgivningen på ambassaderne. Der er stor efterspørgsel efter direkte investeringsstøtte, som kan give danske virksomheder mulighed for at anskaffe konkrete software-løsninger og udstyr, der kan styrke den digitale omstilling og e-eksport i virksomhederne. Det kan fx være støtte til indkøb og teknisk opsætning af e-handelsløsninger og integration af salg på nye handelsplatforme i deres nuværende systemer KRÆVER LÆNGEREVARENDE INDSATS OG FINANSIERING 2.1 Styrket international koordination af rejserestriktioner Pres for styrket koordination inden for EU og Indsats for bilaterale samarbejdsaftaler med 3. lande ift. rejseregler. 2.2 Styrk ambassadernes boots-on-the-ground service og udbyg on-line forum for kontakt til virksomheder med udstationerede medarbejdere Genstartsteamet anbefaler styrkede "Boots-on-the-ground"-indsatser også på den længere bane. Virksomhederne skal derfor kunne udnytte ambassadens aktuelle tilbud med reducerede takster også efter 2021. Genstartsteamet anbefaler, at der oprettes en facilitet, som giver mulighed for at supplere ambassadernes tilbud med private ordninger, herunder med tilskud til at afholde udgifter til fagspecialister og teknikere på eksportmarkederne og til private aktørers formidling heraf. 2.3 Understøtte virksomheders brug af digitale værktøjer til grøn omstilling og grønne forretningsmodeller Genstartsteamet anbefaler, at SMV:digital fortsættes og udvides til et program, der via et koordineret tilbud af rådgivning og investeringsstøtte målrettet digital og grøn forretningsudvikling skal styrke konkurrence- og omstillingsevnen i SMV'er i hele Danmark. Programmet skal give tilskud til SMV'ers indkøb af rådgivning om nye digitale eksportløsninger, herunder e-eksport, samt tilskud til produktindkøb. Samtidig ønskes tilskud til at omfatte uddannelse og træning af medarbejdere i nye teknologier og en fortsættelse af e-commerce rådgiverne på ambassaderne fortsættes efter 2021.
Virksomhedernes likviditet og adgang til finansiering 	KAN IGANGSÆTTES PÅ KORT SIGT OG FINANSIERES AF ALLEREDE AFSATTE MIDLER I 2020 TIL EKSPORTPAKKE 1.4 Øget risikovillig finansiering fra EKF Genstartsteamet anbefaler, at der foretages et kapitalindskud i EKF Danmarks Eksportkredit til mere risikovillig finansiering, fx i forbindelse med grønne løsninger på nye højrisikomarkeder. Det vil gøre det muligt for EKF at gå længere ud i markedet og tilbyde finansiering til virksomheder og projekter i lande forbundet med højere risiko, som EKF under de nuværende omstændigheder har svært ved at yde finansiering til. Yderligere bør fokus øges på bedre markedsføring eller udvikling af informationsmateriale til erhvervslivet om EKF's produkter. For at styrke fokus på virksomhedernes efterspørgsel foreslås et dialogforum med erhvervslivet om EKF's produkter.

Anbefalinger til regeringen (2/3)

Udfordring	Anbefalinger	
Styrket konkurrenceevne og større efterspørgsel på danske løsninger 	KAN IGANGSÆTTES PÅ KORT SIGT OG FINANSIERES AF ALLEREDE AFSATTE MIDLER I 2020 TIL EKSPORTPAKKE	
	1.5 Styrket international branding og markedsføring af danske styrkepositioner	Genstartsteamet anbefaler, at markedsføringskonsortierne (State of Green, Food Nation, Healthcare DENMARK og Creative Denmark) styrkes, fx så de i højere grad via digital markedsføring, virtuelle virksomhedsbesøg og udarbejdelse af let tilgængeligt materiale kan skabe opmærksomhed om danske virksomheders løsninger hos beslutningstagere på eksportmarkederne
	1.6 Projekt- og markedsmodningsfond til nye, grønne eksportløsninger	Genstartsteamet anbefaler, at der lanceres en projekt- og markedsmodningsfacilitet i regi af EKF Danmarks Eksportkredit til finansiering af fx grønne projekter, så der skabes basis for nye grønne ordrer til de danske eksportører. Faciliteten bør støtte såvel forstudier som udsendelse af rådgivere og eksperter på vigtige eksportmarkeder for at opbygge og vedligeholde relationer med relevante interessenter inden for finansieringsområder med henblik på at sikre store eksportordrer til danske virksomheder. Det kunne fx være strategiske tværgående indsatser med fokus på energieffektivitet i henholdsvis Tyskland og USA eller en vandindsats i Indien, som aktører i sektoren har spillet ind som konkrete projekter, som vil kunne realiseres hurtigt og på den korte bane.
KRÆVER LÆNGEREVENDE INDSATS OG FINANSIERING		
2.4 Fond til eksport af bæredygtige og digitale løsninger	Genstartsteamet anbefaler, at der ud over en projekt- og markedsmodningsfacilitet i EKF også etableres en facilitet, der skal understøtte aktiviteter ud fra en strategisk helhedstænkning, der kombinerer myndighedssamarbejde, kommercielle aktiviteter og teknisk ekspertise samt tilskudsmuligheder i bæredygtige løsninger inden for vand, klima, energi og cirkulær økonomi. Det er afgørende med en samtænkning af indsatser for at sikre reel eksporteffekt. Faciliteten skal have som hovedformål at understøtte virksomhedsalliancer. Det skal blandt andet undersøges, hvad mulighederne er for at give økonomisk støtte til, at private aktører kan bidrage til at mobilisere relevante virksomheder til at deltage i projekterne og agere bindeled i aktiviteter i Danmark og de relevante lande.	
2.5. Styrket grønt økonomisk diplomati og internationalt myndighedssamarbejde skal skabe bedre eksportmuligheder og understøtte virksomhedsalliancer	Genstartsteamet anbefaler at styrke danske myndigheders samarbejde om den grønne omstilling med andre landes myndigheder, herunder på højværdimarkeder. Formålet er at påvirke de politiske rammebetingelser for grøn dansk teknologi på udvalgte eksportmarkeder og aktivt promovere danske løsninger i forhold til konkrete projekter samt understøtte virksomhedsalliancer på konkrete områder og markeder, jf. anbefaling ovenfor. Som del af dette skal eksportordningen på energiområdet styrkes og forlænges frem til 2030, og der skal etableres en national strategi og en eksportordning på vandområdet. Endvidere skal Udenrigsministeriet styrke sin indsats for at sikre, at danske virksomheder får gavn af mulighederne i EU's Green Deal og at danske grønne løsninger bliver positioneret i forhold til medlemsstaternes investeringer i grøn omstilling. Målet er en fordobling af Danmarks grønne eksport i 2030.	
2.6 Håndtering af øgede tendenser til handelsbarrierer i lande uden for EU.	Genstartsteamet anbefaler, at Udenrigsministeriet styrker sin økonomiske diplomatiindsats for at sikre lige konkurrencevilkår ved at adressere handelshindringer, protektionisme og diskrimination mod danske virksomheder med produktion i lande uden for EU. Det er vigtigt, at håndtering af handelsbarrierer og økonomisk diplomati samtænkes. Den globale indsats for at sikre virksomheders globale værdikæder i lyset af voksende protektionisme er afgørende for danske virksomheders fortsatte produktion og beskæftigelse. Som del af dette, skal Udenrigsministeriet gøre en særlig indsats for at danske virksomheder kan udnytte potentialet i deres grønne styrkepositioner gennem robuste og grønne værdikæder.	

Anbefalinger til regeringen (3/3)

Udfordring	Anbefalinger
Innovation til fremtidens efterspørgsel på grønne løsninger 	KRÆVER LÆNGEREVARENDE INDSATS OG FINANSIERING 2.7 Permanent forhøjet F&U-fradrag på 130 pct. 2.8 Stærkt eksportfokus på fremtidens styrkepositioner inden for energi-, vand- og miljøområdet Genstartsteamet anbefaler højere fradrag for forsknings- og udviklingsaktiviteter, der kan styrke virksomhedernes incitament til at foretage investeringer i forskning, udvikling og innovation til gavn for danske eksporterhverv og underleverandører til disse. Danske eksportvirksomheder skal være stærke på innovation hvis de skal være konkurrencedygtige internationalt og stå stærkt efter COVID-19-krisen. Den aktuelle midlertidige forhøjelse af FoU-fradraget styrker incitamentet til at investere i på kort sigt, men usikkerheden om den økonomiske udvikling skaber behov for mere faste og forudsigelige rammevilkår for investeringer og dermed at permanent højere F&U-fradrag. Genstartsteamet anbefaler et styrket eksportfokus i strategiske nationale klimasatsninger, med henblik på et styrket fokus på udviklingen af Danmarks kommende grønne styrkepositioner. Der skal sikres en stærkt fokus på erhvervs- og eksportpotentialer i nationale klimasatsninger inden for fx CO2-fangst, Power-to-X, havvind, vand, miljø og cirkulær økonomi. Indsatsen for markedsføring af virksomheders adgang til hjemtagning af EU finansiering til forsknings- og udviklingsprojekter bør styrkes, ligesom Udenrigsministeriets indsats målrettet hjemtagning af viden i form af grønne investeringer og innovation bør opprioriteres. Erhvervslivet bør involveres aktivt i udviklings- og samarbejdsprojekter på områderne, hvor regeringen har igangsat strategiarbejder, for at sikre et kommercielt og eksportorienteret fokus.

Genstartsteam for produktionsvirksomheder og grøn teknologi

Formand

- Michael Lundgaard Thomsen, adm. direktør, Aalborg Portland

Virksomheder

- Toke Foss, adm. direktør, DEIF A/S
- Jan Bisgaard Sørensen, adm. direktør, BILA A/S
- Jesper Thomassen, managing director, Nordic Sugar A/S
- Lars Tveen, president, Danfoss Heating, Danfoss A/S
- Morten Dyrholm, group senior vice president, Vestas Wind Systems A/S
- Kim Hedegaard, group vice president, Global Supply Unit, Haldor Topsøe A/S
- Niels Aage Kjær, CEO, AVK Holding
- Carsten Rasmussen, COO, LEGO Koncernen

Organisationer

- Dansk Industri
- Dansk Erhverv
- FH
- Dansk Metal
- 3F

”

Tendensen til at ville hjælpe hinanden ude på markederne er meget større end før, og man er også mere ærlig omkring de udfordringer COVID-19 har medført. Samarbejdet, især på salgssiden, kan med fordel øges, så virksomhederne i Danmark kan hjælpe hinanden endnu mere på eksportmarkederne

Jan Bisgaard Sørensen, adm. direktør, BILA A/S

”

Det er ikke kun det at kunne flytte varer, der er afgørende, men også at kunne flytte mennesker, for virksomhedernes salg, service og produktudvikling. Derfor er der også behov for tiltag, der kan afhjælpe mobilitetsudfordringer

Carsten Rasmussen, COO, LEGO Koncernen

”

Det bedste Danmark kan gøre for grøn eksport er at gå forrest i den grønne omstilling. Og så er EKF et vigtigt redskab der skal endnu mere i spil for at hjælpe virksomhederne på nye markeder

Morten Dyrholm, Group Senior Vice President, Vestas Wind Systems A/S